

GEORGE VERNADSKY: *The Tsardom of Moscow, 1547-1682. A History of Russia.* Vol. V: Part 1-2. New Haven and London, Yale University Press, 1969. xviii+ 873 s. Kort. 180 sh.

Den nu 84-årige George Vernadsky har udsendt endnu et bind af sin store Ruslandshistorie, hvis første bind udkom i 1943. Vernadsky forlod Rusland under revolutionen og var i årene 1927-56 professor i russisk historie ved Yale universitetet. Han har en meget omfattende produktion bag sig med hovedvægten indenfor den ældre russiske historie, men af forskning i den nyere tids historie er der dog grund til at fremhæve hans biografi af Bohdan Khmielnitsky fra 1941 og flere afhandlinger om Rusland under den store forvirringens tid (Smuta) 1605-18 og om den russiske østexpansion i det 17. årh.

Det foreliggende værk er egentlig den første store fremstilling af Ruslands historie i det 16. og 17. årh. på et vestligt sprog, og alene af den grund må den bydes velkommen. Og det er tilmed en meget velskrevet bog, hvor mange af kapitlerne minder om en klassisk russisk roman med et væld af personer og fyldt med dramatiske og blodige begivenheder.

Det kan dog ikke nægtes, at værket repræsenterer en form for historieskrivning, der ellers de fleste steder blev forladt for 50 år siden. Vernadsky interesserer sig helt overvejende for den politiske historie, herunder institutionernes og kirkens struktur og udvikling. Dette er selvfølgelig helt legalt, men det forekommer dog anmelderen beklageligt og en væsentlig mangel ved bogen, at økonomiske forhold, handels-, pris- og befolkningsudvikling helt lades ude af betragtning. Det skal indrømmes, at kildematerialet ofte er spinkelt, men det virker påfaldende, at et værk som Artur Attman: *Den ryske marknaden i 1500-talets baltiska politik* (1944) end ikke nævnes i den eller meget omfattende bibliografi, og at det rige handels- og industrihistoriske stof i Eric Amburgers *Die Familie Marselis* (1957) overvejende bruges til at beskrive protestanternes stilling i Rusland og til en ganske vist meget interessant, indgående fremstilling af forhandlingerne om ægteskab mellem Christian 4.s søn Valdemar Christian og en datter af tsar Mikhail Romanov 1640-45.

Allerede i sine tidligste værker har Vernadsky haft det grundlæggende synspunkt, at Ruslands ydre politiske historie må ses som resultat af en vekselvirkning mellem på den ene side udviklingen i Sibirien og Sortehavsområdet og på den anden side vestgrænsen og Østersøområdet. Det må da også anses for et faktum, at hensynet til steppefolkene, især Krim-tatarerne spiller en meget betydelig rolle i russisk politik helt frem til Katharina den 2., og at man kun på denne måde kan forklare ellers uforståelige træk f. eks. i kampen om Livland. For Vernadsky medfører dette synspunkt dog, at de europæiske staters indflydelse på den russiske politik ikke tillægges større vægt. Således behandles et problem som den russiske interesse i at opnå frie handelsforbindelser med Vesteuropa gennem Østersøen næsten ikke. Det er muligvis også et motiv, som er blevet overvurderet i historieskrivningen, men som dog må have spillet en vis rolle for udformningen af den russiske politik. I konsekvens af dette er nyere afhandlinger om forbindelserne mellem Rusland og forskellige europæiske stater i denne periode ikke nævnt (f. eks. J. Maciszewskis om den polske intervention i Rusland 1604-18 (1967), Poršnevs om Rusland og

30-årskrigen (1960), F. Grönebaums om forbindelsen mellem Frankrig og Rusland 1648-89 (1968) og B. Kentschynskyjs om Sverige og Ukraine 1654-55 (1956)).

Det monumentale værk ville utvivlsomt have vundet i værdi, om Vernadsky i stedet for den ofte minutøse fremstilling af den politiske historie havde brugt mere plads på en præsentation og diskussion af kildematerialet. Som bogen fremtræder nu, er den først og fremmest en håndbog i Ruslands politiske, administrative og religiøse historie, og takket være de fyldige litteratur- og kildehenvisninger er den et udmærket udgangspunkt for videre studier.

KARL-ERIK FRANSEN

ARNOLD SOOM: *Der Handel Revals im 17. Jahrhundert. Marburger Ostforschungen* 29. Wiesbaden, Otto Harrassowitz, 1969. 200 s.

Forfatteren, der allerede har skrevet adskillige værker og afhandlinger om Østersøprovinsernes handel, behandler her i fem kapitler Revals handelsforbindelser med Vesteuropa, med Sverige og Finland, med det russiske marked og endelig indskrænkninger af fremmedes handel i byen. Revals eksport bestod for størstedelen af korn, hvoraf produktionen var tiltagende på grund af en betydelig landbrugseksponering i Estland. Til gengæld importeredes hovedsagelig salt. Dermed kom Reval i afhængighed af de hollandske købmænd, der opkøbte korn, fragtede det på deres skibe og bragte det nødvendige salt til byen. Dette afhængighedsforhold svækkedes dog gennem den stadig voksende handel med Sverige, hvilket tillod Reval større selvstændighed som handelspartner. Forfatteren lægger hovedvægten på undersøgelsen af de nævnte forhold, og handelen med andre områder træder noget i baggrunden, Danmark nævnes kun periferisk. Af særlig interesse er oplysningerne om omfanget og arten af den russiske handel, med flere karakteristiske eksempler på de vanskeligheder, der besværliggjorde denne. Bogen giver et udmærket indblik i Revals problemer og en instruktiv beskrivelse af handelens praktiske gennemførelse.

VELLO HELK

The Habsburg and Hohenzollern Dynasties in the Seventeenth and Eighteenth Centuries. Selected documents edited by C. A. MACARTNEY. *The Documentary History of Western Civilization*. London, Macmillan, 1970. x+379 s. £ 5.

Serien *The Documentary History of Western Civilization* er planlagt til at omfatte over 50 bind dækkende vidt forskellige aspekter og perioder af Europas historie. Den henvender sig fortrinsvis til historiestuderende ved engelsk-sprogede universiteter. Hvert bind består af en samling oversatte og kommenterede kildeskifter, der tilsammen skal give læseren et indtryk af perioden i sin helhed. Udvalget grupperer sig om centrale emner indenfor den økonomiske og sociale historie men dog også med eksempler fra den politiske historie.